

Elena

Stærkt punktnedslag i den moderne russiske krise

© Bo Torp Pedersen

"Elena" (egentlig Jelena) er en meget neddæmpet film, som forholder sig iagttagende til menneskers adfærd, ikke dramatiserende, og Philip Glass' tredje symfoni forekommer således at være ideel filmmusik. Musikken bruges stik mod det, som sædvanen har lært os. Et øjeblik tror man - pga. musikken - at nu sker der snart noget dramatisk, men det egentlig dramatiske sker ligeså stilfærdigt som det morgenritual mellem en ældre mand og en moden kvinde i en moderne, stor lejlighed, som filmen begynder med.

I størstedelen af filmen følger vi helt tæt Jelena, en kvinde som inkarnerer loyalitet, ikke blot over for ægtemanden Vladimir, men også over for hendes søn (af tidl. forhold) og hans familie, som hun med god grund er bekymret for, fordi de er nogle uduelige eller uheldige typer, der hverken har penge eller arbejde. Jelena appellerer til den rige Vladimir, men han er selv bekymret for sin rebelske datter Katerina (af tidligere ægteskab) - ikke så meget af økonomiske som af moralske grunde.

Katerina (af tidligere ægteskab) - ikke så meget af økonomiske som af moralske grunde.

Det neddæmpede gør ikke filmen kuldslået, ikke distanceret på en negativ måde. Skuespillerne udfylder meget fint deres yderst forskellige roller. Zvyagintsev har til de tre hovedroller fundet skuespillere, som er fuldstændig fyldestgørende: Nadezjda Markina som titelpersonen, Andrej Smirnov som ægtemanden og Jelena Ljadova som hans datter Katerina. På rollelisten findes også Jekaterina Tarkovskaja, digteren Arsenij Tarkovskijs barnebarn og instruktøren Andrej Tarkovskijs niece, så er forbindelsen knyttet til Zvyagintsevs store forgænger og måske forbillede.

Som tilskuer kan jeg i høj grad blive stærkt påvirket af denne fortælling, dens personskildring og dens såvel sociale som menneskelige implikationer. Hvis noget er kuldslået her, er det filmens billeder af omgivelserne, det fysiske samfund. Man forlader derimod filmen med en dyb bekymring for den unge Katerina, filmens mest livfulde person, og generelt for menneskene i Rusland.

Jeg tolker filmen som en slags mikrokosmos - en historie om nogle få mennesker, en slags familiehistorie - der afspejler det moderne Ruslands sociale, moralske og menneskelige krise. Vi får ikke lange forklaringer om, hvordan Vladimir er blevet så rig, men det står tilskuerne frit for selv at associere til oligarker og andre, der i Boris Jeltsin-perioden fik mulighed for at

berige sig på flertallets bekostning. Vi får heller ikke en beskrivelse af, hvordan Jelenas familie er havnet i det uføre, den befinder sig i, men vi kan gøre os vore tanker, når vi ser, at mændene er mere optaget af druk og videospil end af at søge arbejde, og at adgang til videreuddannelse afhænger mere af bestikkelse end af nuværende skolepræstationer.

Kort sagt: Filmen giver os et uafrysteligt indtryk af, at menneskene har det dårligt i Rusland. Alt for mange russere synes ikke at leve et menneskeværdigt og indholdsrigt liv. I tomheden og den moralske kynisme nærmer den nyrige samfundsgruppe sig det moderne proletariat, hvor forskellig end økonomi og omgivelser selvfølgelig er. Der er et skær af fatalisme over denne vision af det russiske folks aktuelle, men tilsyneladende også evige lidelser.

Jelena Ljadova som Katerina

I den rolige, lidt distante fortælle-måde og i den sortsynede tematik har "Elena" dybde-paralleller til Andrej Zvjagintsevs andre film, selv om deres konkrete historier kan være nok så forskellige. Under alle omstændigheder er det en meget lovende og interessant filminstruktør, vi her har at gøre med - en instruktør som formidler medmenneskelig fortvivlelse i rolige strømme af levende billeder frem for i malstrømme af åh så mange ord, sådan som vi ellers tit er udsat for det på film. August Strindbergs sentens, "Det er synd for menneskene", kunne være overskriften på denne helt ustrindbergske film.

Filmfakta

Jelena - Rusland 2011 - Instr.: Andrej Pjotrovitj Zvjagintsev – Manuskript: Andrej Pjotrovitj Zvjagintsev, Oleg Negin - Medv.: Nadezjda Markina, Andrej Smirnov, Jelena Ljadova, Aleksej Rozin, Jevgenija Konusjkina, Igor Ogurtsov, Vasilij Mitjkov, Aleksej Maslodudov, Jekaterina Tarkovskaja - 109 min. - Dansk biografpremiere d. 17/1 2013 med engelske undertekster som månedens film på Cinemateket i København - Tilgængelig på DVD og Bluray under titlen "Elena" på www.amazon.co.uk/

Links

<http://www.cine-vue.com/2012/10/film-review-elena.html>
<http://www.spiritualityandpractice.com/films/reviews/view/22869>
<http://www.viewlondon.co.uk/films/elena-film-review-42815.html>

Henvisning

Andrej Zvjagintsevs tidligere film "Hjemkomsten" (Vozvrasjtjenije / The Return) er anmeldt her på Kirke og Film af P. Skov-Jakobsen, og filmen blev udgivet på DVD i Danmark af Scanbox (dvs. under CVLI licens): køb den her <https://www.amazon.co.uk/Return-DVD-Vladimir-Garin/dp/B0002TTT6U/>